

**N:o 49.**

*Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtelse till staden Mariefred af viss Gripsholms kungsladugård tillhörig mark; gifven Stockholms slott den 23 januari 1891.*

Med åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag innehåller, vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen medgifva,

dels att den i statsrådsprotokollet omförmälda, Gripsholms kungsladugård tillhöriga mark om 1.82 hektar må med eganderätt till staden Mariefred upplåtas mot ersättning till kronan och arrendatorn, hvilken ersättning skall bestämmas i den ordning, förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgar, samt mot skyldighet för staden att om läget för den i protokollet afsedda afloppsledningen samt dess upptagande och underhåll äfvensom i fråga om stängsels anbringande utefter afloppsledningen och framtida underhåll iakttaga hvad af kammarkollegium i ärendet föreslagits,

dels ock att den för marken inflytande lösesumman må på samma sätt som köpeskillingar för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

**OSCAR.**

*V. L. Groll.*

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 januari 1891.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre *Åkerhielm*,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve *Lewenhaupt*,  
Statsråden: herr friherre *von Otter*,  
herr *Wennerberg*,  
friherre *Palmstierna*,  
friherre *von Essen*,  
friherre *Åkerhielm*,  
*Östergren*,  
*Groll* och  
*Wikblad*.

N:o 14.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde föredragande departementschefen statsrådet *Groll*:

»Sedan stadsfullmäktige i Mariefred vid särskilda sammanträden dels den 6 oktober 1886, med anledning af framställning utaf stadens hälsovårdsnämnd om beredande af aflopp för åtskilliga angifna, vid stadens vestra gräns belägna tomter, hvilka lede af vatten, godkänt ett af f. d. landtbruksstipendiaten *C. M. Nyström* uppgjort förslag till plan för afdikning af vattensjuka trakter inom staden och dess närhet medelst upptagande af ett afloppsdikey å mark, som tillhörde *Gripsholms kungsladugård*, äfvensom till stadens utvidgning å *kungsladugårdens* mark, enligt deröfver

af bemålde Nyström upprättad karta med åtecknad beskrifning, utvisande att den mark, som för berörda ändamål erfordrades, utgjorde tillsammans 1.82 hektar af den så kallade Munkhagen, tillhörande nämnda kungsladugård, dels ock den 29 december samma år beslutit, att ansökning om expropriation af marken skulle göras, så har magistraten i Mariefred med underdånig skrifvelse den 1 oktober 1888 insändt en af stadsfullmäktiges ordförande, Adolph Sauer, gjord underdånig ansökning, att eders Kongl. Maj:t måtte medgifva staden Mariefred rätt att tillösa sig berörda mark, hvarjemte magistraten för egen del hemställt att nämnda mark måtte antingen få af staden exproprieras eller ock tilldelas staden utan ersättning.

Till följd af härå erhållen nådig remiss har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län inkommit med underdånigt utlåtande af den 12 mars 1889 och dervid, med öfverlemnande af ej mindre från stadsfullmäktige infortrad närmare utredning angående stadens behof uti ofvan omförmälda hänseenden, än äfven underdånig förklaring af dåvarande arrendatorn af Gripsholms kungsladugård, enkan Agnes Bergholm, anfört, att af hvad i ärendet förekommit syntes vara ådagalagdt, dels att ofvanberörda tomter besvärades af vatten och att afdikning från desamma för ty måste af sanitära skäl verkställas, dels ock att, om ifrågasatta afledningsdiket till följd af markens lutningsförhållanden och andra omständigheter lämpligast borde framdragas i den föreslagna riktningen, samma dike måste till undvikande af skada å en å tomten N:o 33 belägen källa, som försåge stadens invånare med dricksvatten, framdragas inom området för kungsladugårdens egor; hvartill komme ej mindre att stadens planlagda område mot landsidan helt och hållet begränsades af kronojord, så att någon utvidning af stadens område för erhållande af behöfliga och tjenliga byggnadsplatser icke kunde ernås, med mindre mark af kronan dertill upplätes, än äfven att någon skada eller olägenhet icke genom ifrågavarande marks afskiljande från kungsladugården vare sig för kronan eller vederbörande arrendator syntes kunna uppstå; och har eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande på grund häraf i underdånighet hemställt, att staden måtte förklaras berättigad att i laga ordning exproprieras ofvan omförmälda område om 1.82 hektar.

Uti infordradt underdånigt utlåtande af den 21 maj 1889 har Eders Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium, med tillkännagifvande att Gripsholms kungsladugård om 9 mantal i Kernbo och Taxinge socknar vore genom domänstyrelsens kontrakt den 13 maj 1887 utarrenderad till enkan Bergholm för 20 år från den 14 mars 1888 mot ett årligt arrende

af 4,600 kronor, lika med Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt, att det begärda området finge till staden Mariefred upplåtas mot ersättning, som bestämdes enligt nådiga förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; hvarjemte kollegium hemställt, att Eders Kongl. Maj:t täcktes vid en sådan upplåtelse fästa följande vilkor, nemligen *att* ersättningssumman bland statsverkets inkomster inginge och kungsladugårdens nuvarande arrendator finge åtnjuta godtgörelse för förlusten af jorden med fem procent å ersättningssumman genom nedsättning af arrendebeloppet; *att* det tilltänkta afloppsdiket, hvars upptagande och framtida underhåll skulle af staden ensam bekostas, helt och hållet anbringades å det till staden upplåtna området och icke till någon del å kungsladugårdens mark; *att*, derest diket upptoges invid blifvande rålinie mot kungsladugården, all dikesjord uppkastades på stadens mark; samt *att* staden, innan gräfning af diket påbörjades, anbringade äfvensom för framtiden underhölle stängsel vid diket å kungsladugårdens sida.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvars yttrande jemväl inforrats, inkommit med underdånigt utlåtande af den 30 november 1889 — deri styrelsen, som med afseende derå att det föreslagna diket jemväl måste upptaga spillvatten och i följd deraf otvifvelaktigt komme att under den varmare årstiden blifva synnerligen osundt, funnit det för diket föreslagna läge olämpligt, ansett vattenafloppet böra anordnas medelst täckt rörledning i den inom ifrågavarande område föreslagna nya gatan, men tillika förklarar sig icke kunna afgifva slutligt utlåtande i ärendet utan tillgång till karta, derå markens höjd vore utmärkt, — samt ärendet, med anledning deraf öfverlemnats till stadsfullmäktige för verkställande af sådan afvägning, som i 22 § 1 mom. i byggnadsstadgan för rikets städer öfvärdades, hafva stadsfullmäktige inkommit med en i sådant afseende af ofvanbemälda Nyström upprättad höjdkarta öfver en del af Mariefreds stad.

Härefter har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å nyo afgifvit underdånigt utlåtande och deri anført, att styrelsen funnit *dels* att terrängen ej lade hinder i vägen för vattnets afledande utefter den ifrågasatta nya gränsen mot Gripsholms kungsladugård och utefter den nya gata, som der skulle komma till stånd; *dels* att belägenheten af den källa, som försåge stadens invånare med dricksvatten, syntes vara sådan, att någon fara för dess försämring genom ett sådant läge för vattenafloppet icke torde vara att befara; *dels ock* att lämpliga byggnadstomter kunde å det område, som staden önskade förvärfva, vinnas, om terrängen utfyldes och afjämnades till minst 1.5 meters höjd öfver högsta vattenytan, jemte det vatten-

afloppet från de af väta besvärade tomterna anordnades medelst täckt kloak- eller rörledning, som borde utefter nämnda nya gata framdragas till sjön; och har styrelsen på grund af hvad sålunda förekommit och då styrelsen ansåge staden, inom hvars område tjenliga byggnadstomter icke syntes finnas, vara i behof af utvidgadt område, i underdånighet förordnat nådigt bifall till ifrågavarande framställning, hvarvid dock såsom vilkor borde föreskrifvas, hvad styrelsen anfört såväl angående markens påfyllning och afjemning som om vattenafloppet.

Slutligen har domänstyrelsen i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och dervid, med förmålan att arrenderätten till kungsladugården numera blifvit med styrelsens medgifvande af Agnes Bergholm öfverlåten å J. A. Bergholm, öfverlemnadt infordradt yttrande från denne sistnämnde, hvilken deri förklarar sig till alla delar instämma i det af förra arrendatorn afgifna yttrande i saken.

För egen del har domänstyrelsen, jemte meddelande att enligt 15:te punkten i det om kungsladugården gällande arrendekontrakt arrendatorn vore skyldig att, der sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordrades, afstå egendomen tillhörig mark äfvensom inkomstgifvande lägenhet mot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust honom tillskyndades, lika med öfriga i ärendet hörda myndigheter tillstyrkt, att ifrågavarande mark åt staden upplättes mot ersättning, som bestämdes enligt nådiga förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt mot skyldighet att, derest dike för afledande af vatten från stadens område förlades i råskilnaden mot kungsladugården, iakttaga de vilkor i afseende på dikets upptagande och underhåll samt anbringande och vidmagthållande af stängsel, som af kammarkollegium föreslagits; hvarjemte domänstyrelsen hemställt, att den inflytande lösesumman för marken finge på samma sätt som köpeskillingar för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

---

På grund af hvad i detta ärende förekommit synes det mig icke böra förvägras staden Mariefred att förvärfva ifrågavarande område af kungsladugården Gripsholms mark på de af domänstyrelsen föreslagna vilkor; och torde Eders Kongl. Maj:t, derest Riksdagen härtill lemna bifall, framdeles i sammanhang med fastställande af plan för ifrågavarande

område eller eljest på framställning af vederbörande, vilja taga under öfvervägande hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt i fråga om markens påfyllning och afjemning samt om vattenafloppet.

Jag hemställer alltså att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva

*dels att* den ifrågavarande, Gripsholms kungsladugård tillhöriga mark om 1.<sup>s</sup><sub>2</sub> hektar må med eganderätt till staden Mariefred upplåtas mot ersättning till kronan och arrendatorn, hvilken ersättning skall bestämmas i den ordning, förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgar, samt mot skyldighet för staden att om läget för afloppsledningen samt dess upptagande och underhåll äfvensom i fråga om stängsels anbringande utefter afloppsledningen och framtida underhåll iakttaga hvad af kammarkollegium i ärendet föreslagits;

*dels ock* att den för marken inflytande lösesumman finge på samma sätt som köpeskillingar för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.»

Statsrådets öfrige ledamöter instämde i hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt;

Och behagade Hans Maj:t Konungen, med bifall härtill, förordna, att proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:  
*Pehr Thyselius.*